

VEZÉRFONAL A RENDŐR- ÉS VÉDŐ-KUTYA IDOMITÁSÁHOZ

LÉLEKTANI BIZONYÍTÉKOKKAL

IRTA

MOST KONRÁD

NÉMETBŐL FORDITOTTA

SZ. PANAJOTT SÁNDOR

MÁSODIK KIADÁS

BUDAPEST

KIADÓHIVATAL IV. EGYETEM-UTCZA 4

1912

Boltí ára 4 kor. 60 fillér

El. Nr. VI. sz. correspondencia

ENTRE: 10.24 febrero

No. 272

h/o	sz. 10	dir. mensajeria
10.24		

Gabriel Carreras

VEZÉRFONAL
A RENDŐR-ÉS VÉDŐ-KUTYA
IDOMÍTÁSÁHOZ
LÉLEKTANI BIZONYÍTÉKOKKAL

IRTA

MOST KONRÁD

HADNAGY SZOLG. KIVÜLI VISZONYBAN ÉS KIR. RENDŐRBIZTOS

NÉMETBŐL FORDITOTTA

SZ. PANAJOTT SÁNDOR

MÁSODIK KIADÁS

BUDAPEST

1912

A tudomány halad, midőn
egyszerűvé válik.

Báró Leibnitz.

A FORDÍTÓ ÉSZREVÉTELEI.

A termékeny német irodalom a «rendőrkutya idomítására» rövid tíz éven belül már hat szakutast dobott a könyvpiacra, melyek közül a Gessbach-féle már hatodik kiadását érte el és több mint húszezer példányban forog közkézen. Mind e segédkönyveket részben átlapoztam, részben áttanulmányoztam s hogy ezek közül épen az előttünk fekvő művet választottam ki és fordítottam magyar nyelvre, azért tettem, mert volt alkalmam a szerzőnek felolvasásait hallgatni, vele eszmecserét folytatni és az általa gyakorlatilag bemutatott eredményekben sokszor bámulatos bizonyítékát látni annak, hogy gyors és maradandó eredményeket a kutya idomítása terén csak akkor érhetünk el, ha a kutyanak lelkéhez tudunk férkőzni és oktatásunk módszerét az ő lélektanához tudjuk alkalmazni.

E könyv, mely német eredetiben most jelent meg második kiadásban és melyet eddig 6000 példányban nyomtattak ki, első megtekintésnél három bevezető szakaszában talán kissé terjengősnek látszik, kissé gyakran bocsátkozik ismétlésekbe; nem feltétlenül szükséges ezen szakaszokat elolvasni. De a ki a lélektani alapon felépített idomítási módszerbe mélyebben behatólni óhajt, annak e szakaszok elolvasását is melegen ajánlhatom.

Igyekeztem az előforduló idegen kifejezéseknél a magyar értelmezést — a mennyiben ezt szükségesnek láttam — zárjelben alkalmazni.

A vezényszavakat, melyeket Most «hangjelek»-nek nevez, megtartottam eredeti alakjukban, mert azok a német szavak fonetikus összevonásából annyira átalakultak, hogy már internacionális jelleget vettek fel és valóban nem tudnám azokat a célnak megfelelőbb magyar szavakkal pótolni. Másrészt beszerzési forrásunk — fájdalom — előreláthatólag még soká Németország marad s igen nehéz lenne a már beoktatott kutyákat új hangjelekhez szoktatni.

Különb en is az egész idomítási tanfolyamban csak 14 hangjel fordul elő, és pedig:

«to-ibrá» = kedv-lang,	«hi-ir» (füttyülés, sipolás) =
«fuj» = kedvtelenségi	hozzám-jövés,
hang,	«láut» = hangadás, ugatás,
«hopp-hopp» = gyorsítás,	«ápport» = előhozás (szá-
ugrás, előrefutás,	razról és vízből),
«lánkáám» = lassítás,	«áusz» = elbocsátani,
«fusz» = lábhoz (pórázon	«revír» = fürkészni, ku-
vagy szabadon),	tatni,
«széczen» = leülni,	«szuh» = keresz és
«placz» = lefeküdni,	ferlo-oren» = elveszett.

Midőn ezen «Vezérfonalat» közhasználatra bocsátom, azon reményben teszem ezt, hogy vele a rendőrkutya-ügy hivatott művelőinek, de az érdeklődők szélesebb körének is némi szolgálatot teszek s ezzel karöltve lendítek azon törekvésem, hogy a modern rendészet ezen kiváló segédeszköze hazánkban is tért hódítson.

Pozsony, 1911. évi szeptember hóban.

Sz. Panajott Sándor.

I.

AZ IDOMÍTÁSRÓL.

Ember — minden dolgok mértéke! — Míg megrengett a hatalmas szó: «És mégis mozog!» Feldulva az ábránd! Szemcsévé vált a föld a mindenségben. De az emberi hiúságnak maradt egy öröme: semmi sem volt közös a homo sapiens (ember) és az állat között; ő más eredetű volt. De megjött a nap, melyen a kutató ásója minden teremtmény családfáját kiást a földből és felfedte a családfe fejlődését. Minden élőnek közös az eredete! Ekkor az ember magát e föld gyermekének kezdte érezni, megint a vezetőre tekintett: a természetre.

De oh, az antropocentrikus (az embert központnak tekintő) gondolkozás és érzés, mely oly gyakran vezetett tévútra, az Űr-nemzetséghez továbbra is hozzátapadt. Mint a föld meghódítója, uralkodója, mint zsarnok a többi teremtmény felett, az ember e földön minden dolgot saját mértéke után mér. Az állatok tulajdonságait csupán a szerint itéli meg, hogy hasznat vagy kárt hoznak-e neki; csupán a saját előnyére való tekintettel osztja az ember az állatvilágot hasznos és kártékony teremtményekre. Kákabölcsesség! Sőt még kevesebb: együgyű gondolat, melyhez nekünk látszólag semmi közünk.

És mégis! További fejlődésében ez a gondolat némely tévedéstől és zavartól fog megszabadítani. Ösvénykutatónk lesz, mely az állat lelkébe vezet, egy szövétnek, mely az idomítás lényegét fényesen bevilágítja.

Igyekezni fogunk a természet szemével nézni emberre és kutyára. A föld két teremtménye áll egymással szemben, ősidők óta szoros közösségben élve, képességeik kölcsönös kiegészítésében összehozva. De mély űr nyílik az ember és kutya között, ha a szellemi képességekre gondoltunk, melyek mindkét teremtményben megvannak.

A legmagasabb fejlődési fokon áll az ember! Szellemi ereje annyira kiszélesedett, hogy saját nemén belül is óriási különbségeket mutat. Itt az európai, amott az austrálnéger; itt a buta, amott a lángész. Az értelmiség ezen különbözőségeivel a nevelésnek számolni kell. Minél egyszerűbb szervezetű valamely élő lény, a szellemi tevékenységnek annál kevesebb ingadozásai lesznek nála észlelhetők. A kutya képességei annyira ki vannak fejlődve, hogy tehetségeinek különféle osztályozását engedik meg.

Milyen célokra használja ki az ember ezen tehetségeket? Nem elégszik meg egyszerűen a vadászkutyával! tenyésztés által különleges fajokat, valóságos specialistákat nevel ilyen vagy amolyan munkára; továbbá őrkutyákat és rendőr-kutyákat tenyészt. Mind ezen különböző használati célok azonban nem tételnek fel különböző értelmiséget, sőt inkább főleg a meglevő képességek fejlesztését kívánják a különböző célokra. A cipésznek nem szükséges okosabbnak lenni, mint a bádogosnak, a vadászkutyának sem, mint a rendőr-kutyának.

Hogy a kutya az embernek egy bizonyos célra hasznára legyen, képességeit fejleszteni és alakítani kell — az idomítás által. S erre mindig elegendő lesz egy egészen egyszerű rendszer, mert a kutya értelmességét az emberéhez mérve, csak egészen csekély különbségek fognak mutatkozni. E rendszer folytán a kutyával való egyéni bánásmódnak semmi esetre

sem kell sírt ásni; mert egy csak némileg ingadozó értelmiség semmi esetre sem zárja ki a jellem különbözőségét, különösen midőn szelidített állatokról van szó, melyeknél több-kevesebb visszaesés rendszeren jelentkezik természetes jellemük felé.

Számolnunk kell a kutyával való bánásmódnál annak jellemével, mely hevességben és harapósságban, félénkségben és merészségben, jó- és rosszindulatban, vérmérsékletben és végre a képességekben jut kifejezésre. És ezek a képességek nem jelentenek szellemi magaslatozt, hanem szellemi irányt, a mely az ember tenyésztési tevékenységének terméke, azon emberé, a ki, rideg magaslaton járva, az állatvilágtól elidegenült.

A gondolatokat, melyek agyában születnek, az állatra akarja átvinni — sőt átviszi az állatra, a helyett, hogy az állat képességeihez alkalmazkodnék. A leggonoszabb békerontó, a mely az idomítás értelmességének útját állja, azon körülmény, hogy az ember mindent emberi fogalmak szerint akar átalakítani. Míg az emberi gondolatok zűrzavarával nem szakítunk, addig csak hiábavaló fáradságos munkát végzünk: összehordunk egy csomó szabályt a kutyával való bánásmódra, minden gyakorlatot elméletre alakítunk át, de egy hiányzik: hogyan hatnak azok a szabályok az állatnál, mikor alkalmazásba vesszük és mi a céljuk tulajdonképen azoknak a szabályoknak.

Száz szabály ezer hiba okozója lehet a kutyával való bánásmódban, mihelyt a szabály a tanulónak nem nyújt támpontot az okról és hatásról. Hogyan jár el a tanuló, hogyan bánik el az, a ki először akar egy kutyát oktatni? Mint tanító áll a kutya előtt az, a kinek tulajdonképen még tanulni kellene. Az oktatóban előlik azon gondolatot, hogy neki első sorban tanulni kellene. Megtanulni, hogyan «gondolkozik» a kutya és hogyan érez, miképen szemléli a kutya a világot az

ő saját álláspontjából, melynek ő a központja. Csak a ki a kutya szellemi tehetségein uralkodik, tudja mérlegelni, hol kezdődik az ellenállás, hol a tehetetlenség. Csak a ki a kutya képzeletét, a ki az állat sajátosságát ismeri, lehet igazságos és jó oktató.

Csak a ki a kutyát érti, tudja azt megérteni és a ki megérti, tudja magát vele meg is értetni. A ki a kutyát érti és az idomítást annak szellemi képességein építi fel, annak felnyílik a szeme; világosan és nyilvánvalóan fog az oktatás lényegének tudatába lépni és világosan és nyíltan fog a nagy kérdésre felelni: «miért?»

Gyermekjáték volt ez s azért felnőttek által oly nehezen érthető. Miért bánjak a kutyával *úgy* és nem másképp? Miért nem kell ennél a gyakorlatnál ütni; miért kell itt így, amott másképp eljárni. Miért kéz-bokros ez a kutya, miért mutat amaz oly örvendő engedelmességet? Ma mindezekre a kérdésekre ugyanazon, a talányt meg nem fejtő feleletet kapjuk; mert hát a kutyát így vagy amúgy *kell* nevelni, mert a tapasztalat tanította, hogy ez vagy az a módszer a legjobb, mert ez a tulajdonos kutyájával hamisan, amaz helyesen bánt. A «miért»-et azonban mindeme feleletek nyitva hagyják.

Csak mint az eddigi idomítás tette, *hatásokra* építenek. Ha ezt vagy amazt a bánásmódot kipróbálták, a kutyára való hatásaiból szűrődött le a *módszer*. Ez sok esetben jó és helyes volt; de hiányzott a belső összefüggés, a rendszeres felépítés, az alapozás; oly dolgok, melyeket csak az lát, a ki előtt ismeretesek az okok, melyek egyedül visznek világosságot a rendszerbe. Annak, a ki be akar hatolni az anyag lényegébe, a «miért» re megfelelni a legszükségesebb. Mert ez a felelet vezet bennünket a kutya lelki életébe.

Az oktató megtanulja az emberi gondolkozást a kutya képzeletétől elválasztani; megismeri az állat

lélekkifejezéseit és megérti ezekkel az oktatás lényegét. Világosan áll előtte annak felépítése és összefüggése. A gyakorlott oktatónak megvolt ugyan a maga módszere. De mindig «fortély»-okról beszélt, elárulva ezzel, hogy a «miért»-re való válasznál fátyol volt a szeme előtt. Sikerült neki ugyan néha, a tényleg leghelyesebb bánásmódot «kitapasztalni», de mivel ő is csak hatásokra épített, nem volt képes az oktatás lényegébe behatolni.

Kopogtassunk tehát, mint keresők, a lélektan kapuján, vajon az nem képes-e az állati tehetségek képét adni, melylyel szemben valamely módszer helyességét állapíthassuk meg. Talán föllebbenti a fátyolt, melyen eddig a vélemények harcza keresztül nem hatolhatott. De, nehéz szívvel bár, erre a kérdésre «nem»-mel kell felelnünk; mert ha tőle felvilágosítást kérünk a kutya szellemi tehetségei felől, a vélemények egész káosza zúdul ellenünk, egy káosz, mely nem enged szilárd támaszt lenni. Van-e az állatban tehetség fogalmak alkotására, ítéletek hozására, következtetések vonására; rendelkezik-e tehát elvont gondolkodás felett? És van-e továbbá épen erkölcsi és szépészeti érzéke?

Vagy kimerül-e az állat egész élete az érzéki életben, vagyis csak azon képessége van-e, hogy érzéki benyomásokat értékesít, melyek azután vágygyá válnak az agyban s ez érzések által hagyja magát irányítani? Hiányzik tehát az állatnál az okok által vezérelt akarát?

Ezzel az utolsó kérdéssel azonban nincs kizárva, hogy az állat képzeteket sokszorosán összeköthet, hogy emlékező tehetséggel és azon képességgel bír, hogy tapasztalat által tanuljon s nincs elvitatva, hogy az állat képzeteinek tudatával bír, hogy tehát nála a választás tehetsége hiányzik.

Közel fekvő dolog, hogy ezen vélemények ellentétjein az oktatás különféle módszereinek kell felépülni; mert egy állatot, mely levezetett gondolkodás, tehát egy okok által vezetett akarat felett rendelkezik, másképen fogok idomíthatni, másképen kell vele bánnom, mint egy oly állattal, melynek cselekvése észleletektől és érzésektől függ, melynek szellemi ereje csak érzéki benyomásokra és szemléltető képzeletre szorítkozik. És fordítva, nem tagadható, hogy ezen vagy azon módszer vagy bánásmód eredményéből következtetés vonható a kutya szellemi képességeire.

De azon szellemi képességek nemcsak magasságuk, hanem tulajdonságuk tekintetében is különös figyelembevételt szükségelnek. Aszerint, a mint egy növény- vagy hús-evő, egy magános vagy társaságban élő teremtmény, egy jobb szagló vagy látó, egy vad vagy szelidített állat áll előttünk, aszerint változnak a szokások, tulajdonságok, képességek és a sajátosságok. Az állati cselekvések megítélésénél oly gyakran kápráztat bennünket azon körülmény, hogy egyes érzékek az állatnál másként vagy jobban ki vannak fejlődve, mint az embernél. Másrészt gyakran az illető állat sajátosságának hiányos ismerete okozza, hogy cselekvéseiből hamis következtetéseket vonunk, oly következtetéseket, a melyekre jórészt az antropocentrikus gondolkodás és érzés csábít bennünket, valami olyat képzelünk bele az állatba, a miről az ő állati lelke mitsem tud. És éppen azért, mert a kutya sajátossága az embernek idomítás nélkül is hasznot hoz, elhagy bennünket azon értékekkel szemben, melyeket nekünk az állat minden öntudat nélkül hoz, a bíráló és tudományos gondolkodás. Mint mindeneknek legdicsebbje az ember képzeletében egy arany trónusra lép és magát a kutya önzetlen szeretete és hűsége által körül rajongtatja.

II.

AZ IDOMÍTÁS LÉLEKTANÁHOZ.

Az ember az ő világa és pedig, úgy, hogy a kutyának csak mindazok a cselekvések kellemesek és hasznosak, melyek az embernek is azok.

Legelőször arra kell tekintetünket vetnünk, hogy mikép tenyészt és nevel a természet. Valamely inger, melyet fény, meleg, érintés vagy táplálék idéz elő, mozgásra indítja az amőbákat, az egysejtű élőlényeket; olyan mozgásokra, melyek a test előnyös helyzetét létesítik a külvilággal szemben, melyek tehát a cselekvő szervezetnek hasznosak, — olyan mozgásokra tehát, melyek az élet fenntartására szolgálnak. A mikroszkopikus (górcsővi) megfigyelések bebizonyították, hogy ezek az apró állatkák olyan ingerekhez, melyek nekik hasznosak, közelednek; olyan ingerek elől ellenben, melyek nekik ártalmasak, kitérnek. Hogy jönnek létre ezek a mozgások? Vajjon tudatos akaraton alapulnak-e, vagy éppen egy hasznos célról való tudatos fogalmon?

Egyáltalán nem. A természetes fajkiválasztás váltotta ki ezeket a mozgásokat. Mert azok a *vélellen* cselekvések, melyek cselekvőiknek ártalmasak voltak, ezek pusztulásukat kellett, hogy előidézzék s így ezek kívül estek a kiválasztás körén, míg ellenben mindazok a véletlen cselekvések, melyek cselekvőiknek hasznosak voltak, fenntartották az életet s így módon az öröklés útján állandósultak. A természetnek e sáfár-

kodása által állott elő az állati tevékenységeknek hasznossága. Végtelen időközön át tartotta fenn magát az élet a cselekvések mindennemű tudatos hasznosságáról vagy czélszerűségéről való fogalom nélkül és a természetes fajkiválasztás által mind magasabbra fejlődött.

A létért való küzdelem a sejteket első sorban közösségbe hozta össze. Új lény áll elő, a melyben a sejtek kiosztják egymás között az élet feladatait: táplálékfelvétel, mozgás, fajfenntartás céljára szolgáló sejtek, a külvilági ingerek fölvételére szolgáló sejtek keletkeznek és belőlük fejlődnek ki az *érzések*. Ezek az érzések utóbb «szpecialistákká» válnak bizonyos külvilági benyomások számára; mind magasabbra jut a fejlődés, mind több fegyver, mind több előny alakul ki a létért való küzdelemben. Ha a fejlődés végtelen sok fokozatát átugorva, a legalsóbbrendű élőlények egyhangú mozgásai mellett a legmagasabbrendűvé fejlődött állatok változatos cselekvéseit szemléljük, minden cselekvés oka — öntudatosan vagy öntudatlanul — csak a saját érdek lehet. Mert csak olyan cselekvések választhatódnak ki és öröklődhetnek át tartósan, a melyek cselekvőikre nézve hasznosak. Így fejlődik ki az életfenntartás erős, ellenállhatatlan ösztöne, így fejlődik ki az egészséges, természetes önzés: olyan tulajdonságok, melyek az élet fenntartását lehetővé teszik. Ezek az ösztönök természetesen az illető teremtmény szellemi fejlettsége és sajátossága szerint különböző formákban jutnak kifejezésre.

A mikor föntebb azt láttuk, hogy a sejtek oly közösségbe tömörültek, a melyben munkafelosztás ment végbe, mikor ezen a közösségen belül a sejtek alárendelték magukat az egész lény javának, akkor ennek oka nem valami — akár öntudatlan — önzetlenség

volt, hanem lényegileg az önérdék. Ugyanígy a magasabbrendű állatok minden társulási ösztönének oka is csak a saját előny lehet. Ezen a társuláson belül most már ismét más cselekvések választhatódnak ki hasznosakul, olyan cselekvések, melyek ép úgy, mint a sejtek társulásánál, részben önzetleneknek tünnek fel előttünk. A ki belenyúl a darázsészekbe, annak ellene fordulnak az összes darazsak; a fészek bántalmazása érinti az összes lakókat. A közösségben való élet magával hozza azt, hogy az egyes ellen intézett támadás valamennyi ellen támadást jelent. A hogy a természet az életfeltételeket megállapítja, ép úgy csak az ezekre az életfeltételekre hasznos cselekvések választhatódnak ki és öröklődnek át.

Mily sokféleképen állapítja meg és változtatja ezeket a feltételeket a természet! «Minden folyamatban van!» A talaj alkata, éghajlat, víz és szárazföld, erdő és mező, a táplálék előszlása, az ellenségek minéműsége és száma, — minden alá van vetve a változásnak. Megváltozott életfeltételek áthasonulásokat idéznek elő, csak egy választása maradhat a teremtményeknek: alkalmazkodás vagy elpusztulás.

Minden cselekvésnek hozzá kell hasonulni az új feltételekhez, a megváltozott hasznosságokhoz; a kiválasztás más tulajdonságokat ragad meg mint hasznosakat. A teremtmény annak a rögnak a műve, a melyen él. Az életfeltételek szerint fejlődnek ki megfelelő hajlamok, szokások, kifejlődnek az öröklés útján a tulajdonságok, előáll a faj. Egy azonban örök törvény marad: az általánosan hasznos cselekvések kiválasztása. Milyen hosszú út az egysejtű lényektől, melyek parányi pép-darabkákul tünnek szemünkbe, az emlős állatokig és ezek között a kutyaig, melynek képességeit ismernünk kell, hogy megértethessük magunkat vele. A kutya agyveleje sokféle fogalomra

képes; az állat magaviseletén világosan fel lehet ismerni az élvezet és a kín érzéseit.

«Külön helyet foglalnak el — mondja Kurt Gräser *Az állatok fogalmai* című művében — az állati fogalmak között az élvezet és a kín érzései.» Tovább pedig, az érzések fejtegetésekor, így szól: «Azoknak a cselekvéseknek kiválasztása kellett, hogy teret foglaljon, melyek egyszerre hasznosak és kellemesek voltak az állatokra, mert minden állat bizonyára mindig hajlandó volt olyan cselekvéshez, mely neki kellemes volt, ragaszkodni és azt ismételni, viszont az olyannal, a mely fájdalmat okozott, felhagyni és azt elkerülni. Ezáltal a hasznos cselekvések között azok, a melyek *együttal* kellemesek is, tartósan előnyben részesültek és a természetes kiválasztás útján állandóan megtartottak. Ezen a módon a hasznos cselekvések között csak a kellemesek és a kellemesek között csak a hasznosak öröklődtek át ivadékról ivadéokra. Mert olyan állatok, melyek bizonyos cselekvéseiknél szabály szerint előnyt adtak az élvezetérzésnek a hasznosság fölött és amazokat káros következményeik ellenére is megtartották, nem is maradhattak fenn tartósan, míg nyilvánvalóan azoknak kellett hogy erre legtöbb kilátásuk legyen, a melyek csak a rájuk nézve egyszerre hasznos és kellemes cselekvéseknek adtak állandóan előnyt. Így állott elő az általános tény, hogy minden hasznos cselekvés, tehát minden az élet fenntartására táplálkozás és fajfenntartás útján szolgáló cselekvés az állatoknál erős élvezetérzéssel van egybekötve, mely ezáltal a legerősebb képesség e cselekvések állandó kifejtésére, mert az állatok *tudatos* fogalmában *önkéntl* vált; mert az állat az eleség keresésekor nyilván nem az élet fenntartására gondol, a nemzésre való törekvésében sem utódaira, hanem mindkét esetben *kizárólag* az ezek által várható élvezetérzésekre. A hol

ezeknek a fogalmaknak a tudatossága még nem állhat be, tehát alacsonyrendű állatoknál és minden fiatal állatnál, elegendő a veleszületett ösztönök hatalma ama tudatos fogalmak közbejötté nélkül is ama cselekvések állandó végzésének biztosítására.»

Látjuk tehát, hogy magasabb fejlettségű állatoknál is az élet fenntartása nem valamely cselekvés hasznos vagy káros voltától függ, hanem az érzések jelenléte szolgál az élet biztosítékául. Mint K. Gräser kifejti, a minden hasznos cselekvést kísérő élvezetérzés s a minden káros cselekvést kísérő kínérzés a cselekvés vagy az abbahagyás rúgója. A mikor tehát egy ilyen szellemi fokon álló teremtmény érzései után indul, akkor cselekvései hasznára fognak szolgálni. Ha most már az illető állat sajátossága ismeretes előttünk, akkor tudni fogjuk, *miben* találja élvezetét vagy kínját és a magasabb emberi belátás e szerint fogja az állatra «kivetni a hálót».

Az ember mélyen belenyúl az állatok természetes életföltételeibe. A tenyésztő természetnek, a mely mint Darwin mondja, minden egyes teremtmény hasznára által és hasznára hat, az ember belekontárkodik a mesterségébe. Háziállatoknak nevezi a teremtséket, melyeket ő kezd tenyészteni. Ekkor áll elő az illető teremtményekre nézve a nagy változás: az ember elvonja tőlük a létfenntartásra való harcot, a tökéletesedésre törőt; elvonja az élet feszítő erőit: a táplálékért és a szerelemért való küzködést s ezzel megveti alapját a szelidítésnek. De még ennél is többtől fosztja meg az ember az állatot — a természet szempontjából: a *természetes* fajkiválasztás helyébe, a mely minden egyes lény hasznára működik, a *mesterséges* fajkiválasztást lépteti, a mely az ember hasznára választ ki.

Az ember már nem azokat a tulajdonságokat választja vagy váltja ki, melyek az állatnak, hanem azo-

kat, melyek az embernek hasznosak. Az ember már nem a természet értelmében nevei az állatot annak hasznára, hanem elneveli a természettől — az ember hasznára. A háziállatok minden testi vagy szellemi tulajdonságát az ember a saját előnyéhez vagy hátrányához alkalmazza. Hasznosaknak vagy ártalmasoknak nevezi az állatokat, nem a természet értelmében, hanem az emberre való vonatkozásban. Évezredek óta választ ki a mesterséges fajkiválasztás bizonyos tulajdonságokat és azon fáradozik, hogy azokat megőrizze az átöröklés számára, melyek az embernek hasznosak; évezredek óta úgy tanítja be az ember a kutyát, hogy csak olyan cselekvéseket vigyen véghez, melyek az ember hasznára szolgálnak. Így tehát a fajkiválasztás és a gyakorlat útján való átöröklés többé már nem a kutya hasznára hat, hanem az emberére; bizonyos hajlamokat teremt az állatban, melyek az ember hasznához símulnak s a faj valamely veleszületett tulajdonsága mindinkább olyan cselekvések véghezvitelére tenyésztetik, melyek a mi hasznunkban rejlenek.

Azt kívánjuk tehát a kutyától, hogy olyan cselekvéseket végezzen, a melyek nekünk hasznosak és hogy minden olyan cselekvéssel hagyjon fel, a melyek nekünk károsak, akár egybehangzik vele az ő haszna vagy kára, akár nem. Ezeket a cselekvéseket két csoportra lehet osztani: olyanokra, melyeket a kutya valamely a természetes kiválasztás útján kifejlesztett tulajdonságánál fogva visz véghez, melyek tehát saját hasznán alapulnak és melyek, mint a megfelelő gyakorlatoknál látni fogjuk, egyidejűleg, a nélkül, hogy ez a kutya öntudatába jutna, a mi hasznunkat eredményezik. Ide tartozik pl. a vad üldözése és lefogása. A másik csoportban az olyan cselekvések kerülnek szóba, melyek nekünk hasznosak a nélkül, hogy egyúttal a kutyának is hasznára válhának. Ide tartozik

pl. az ember által elejtett vad vagy valamely tárgy elhözása, továbbá minden oly cselekvés, a melylyel a kutya a mi hasznunkra megtanul felhagyni, holott neki javára válna, pl. a vad kikezdése, a nekünk hasznos állatok megölése stb.

Daczára hogy tehát sok cselekvés nem áll a kutyának érdekében, mégis elvégzi vagy felhagy vele az ember hasznára. Miért? Erre a kérdésre válaszul következik a nagy tévhit, a mely az idomítás lényegét teljesen elhomályosítja: «A kutya önzetlen! A gazdája iránti szeretetből dolgozik! Kötelességérzetből az ember iránt! A kutya tudatosan áldozza fel magát értünk!» Sőt: «A kutya az egyedüli lény, a mely az embert jobban szereti, mint önmagát!» Csakhogy mindhiába, le kell szállnunk a trónusról, — vissza a természethez, a valósághoz. Vajjon ez a délibáb abból a vágyból eredt, hogy a kutyánál megtaláljunk egy erényt, a melyet az ember gyakran hasztalan keres a saját neménél? hogy tán hízeleg a *homo sapiens* hiúságának, hogy mint legdicsőbb lény mindenek között igényt tarthasson a kutya önfeláldozó szeretetére? hogy épen azzal akarja az ember, míg minden más teremtmény véreben gázol és ezek testéből táplálkozik, azt a tényt öntudatából távol tartani, hogy a kutya önzetlen hűségével ámitja magát?

Látjuk a kutyát, a mint nagy buzgalommal annyi sok az emberre nézve hasznos cselekvést visz véghez, olyan cselekvéseket, melyeket az állat látszólag a nekünk tett szolgálat teljes tudatában végez. A valóságban azonban az emberi ravaszság hasznára fordította a kutya sajátosságát azzal, hogy tulajdonságait részint fejlesztve, részint elnyomva, emberi célokhöz idomította. Csak azokban az esetekben engedjük, hogy a kutya a saját hasznát kövesse, a mikor a megfelelő cselekvés egyúttal a mi hasznunkat is eredményezi;

ellenben azonnal elfojtunk minden olyan cselekvést, a mely neki ugyan hasznára van, nekünk azonban kárt okoz, vagy csak kellemetlen is. A kutya cselekvései, melyek neki hasznára vannak, mint a megfelelő gyakorlatoknál látni fogjuk, az állatra nézve sohasem a *muszáj*, hanem mindig csak a *szabad* dolgai. Ezeknek a cselekvéseknek végbevitelkor nem is tűnik elébe az emberi akarat.

Minden olyan cselekvés azonban, melyet mi a kutyától kövelelünk, ámbár nem az ő hasznán alapszik, az idomítás útján az állatra nézve hasznos cselekvényyé alakul. És minden cselekvés, melylyel a kutya megtanul a mi hasznunkra felhagyni, ámbár véghezvitele rá nézve haszonnal járna, az idomítás útján az állatra káros cselekvénynyé válik. Ez mindennemű «idomítás» foglalat.

«Semmiféle élő lény — mondja Möbius — gondolatában és cselekvésében nem követhet más célt, mint saját élvezetét. Minden azon múlik, miben találja az élvezetet.» Minden folyamatban van! Épen az ingadozó érzések, melyek nem ismernek logikát, melyek az életfeltételekhez símulnak, melyek ma a legnagyobb kínnal kísérik egy bizonyos cselekvést, holnap ellenben a legnagyobb élvezettel: ezek az érzések azok, melyekre az idomítás alapját megvetjük.

A kín erős érzésével utasítaná vissza az ingyencz na a patkányhúst. A neki kínálkozó élvezetek bőségében semmi esetre sem lelné benne a kedvét. Hogy volt azonban Páris ostromakor? Mikor az éhség kopogtatott a város kapuin? Hogy megváltozott egyszerre az annyira undorító eledel! Csemegévé vált! Hej, hogy ízlett az ingyencznek a patkányhús! A nagyobb kínérzés, melyet az éhség idéz elő, legyőzte a kisebb kínérzést, melyet a patkányhús élvezete kelt! Sőt, mi több: a nagyobb kínérzés, a mely a háttérben kerekedett, a maga hatalmával a kisebb kínérzést élvezet-

érvessé, csemegévé változtatta. Az éhség oka Páris ostroma volt és a mint ez megszűnt, az ingyencz visszatért előbbi szokásaihoz.

A kutya előtt egész életén át ostrom áll, t. i. az ember által való ostrom. Akkor kezdődik, mihelyt az ember elhagyat vagy elkövettet vele egy cselekvést, a mely az idomítás előtt a kutyának hasznára vált. Természetéből kifolyólag a kutya sohasem tudna cselekedni élvezete ellenére, mely mindig az ő előnyével van kapcsolatban. Jön aztán az ember és az idomítás útján úgy alakítja a kutya életföltételeit, hogy minden cselekvés, a mely a mi előnyünkre szolgál, élvezetes cselekvéssé, minden oly cselekvés ellenben, a mely nekünk kárunkra szolgál, kínos cselekvéssé alakul. Azok a cselekvések, melyeket az első csoportba soroztunk, — azok ezek, melyek az idomítás előtt a kutya hasznára váltak és egyúttal a mi hasznunkat is vonták maguk után — az élvezetes cselekvések kezdetét képezik a kutyára nézve. Hogy véghezvigye őket, ehhez csak az szükséges, hogy a kutyát kitegyük a megfelelő érzéki benyomás hatásának. Azokat a cselekvéseket ellenben, melyekkel a mi hasznunkra fel kell hagynia, az idomítás közben való életföltételek útján alakítjuk kínos cselekvésekké.

A kutya pl. széttépte a szomszéd tyúkját, — ez olyan cselekvés, a melynél élvezetet érzett. Ennek azonnal kínérzést állítunk ellenébe verés alakjában. Nem követi el többé a cselekvést, a mint emlékezetében kínnal van egybekapcsolva. Avagy a kutya előre ugrik a pórázon; azonnal működésbe jut a nyaköv és kínnal terheli ezt a cselekvést: tehát abbahagyja. Továbbá: a kutya megharap valakit; egy ütés sújt le rá és azonnal beleötlük egyszerű logikájába, hogy ezzel a cselekvéssel hagyjon fel. Ahhoz is, hogy a kutya *véghezvigyen* olyan cselekvéseket, melyek haszna ellenére

vannak, felhasználjuk a kínérzéseket, mint hajtóerőt. Hogy az apportírozásra megtanítsuk, a parforce-dresszura mindenféle kényszerrel megérteti a kutyával, hogy a háttérben egy még nagyobb kínérzés leselkedik, ha a fölvevés kínérzéssel egybekapcsolt és általunk követelt cselekvését nem hajtja végre. Erre az állat véghezviszi a cselekvést, a két baj közül a kisebbet választva.

Igen, az ügyes idomító keze alatt az érzések olyan változást szenvednek, hogy minden általunk követelt, a kutya haszna ellen irányuló, tehát kínérzéssel egybekötött cselekvés a fenyegető nagyobb kínérzéssel szemben, melyet a büntetés alakjában mögéje állítunk, élvezetérzéssé válik, más szóval olyan cselekvéssé, melyet a kutya az idomítás által megváltozott életfeltételek közt mint előnnyel összekötöttet ismer meg úgy, hogy ez a cselekvés is *muszájból szabaddá* lesz számára. Olyan tény ez, mely az állat buzgalmában munka közben ékesszólóan kifejezésre jut. A kutya tehát olyasformán van vele, mint a párisi, a kinek számára csemegévé vált a patkányhús. Így tehát az idomítás nem alapszik egyében, mint *a kutya önzésén. Arról van szó, hogy minden cselekvést, melyet követelünk tőle, mint előnnyel járót tapasztaltatunk vele. Mert a kutya kötelességérzete nem szólhat másképp, mint hogy fusson a maga előnye után.*

Mindig újra és újra megértetjük a kutyával az úgynevezett gyakorlatok útján, hogy bizonyos cselekvések ránézve előnnyel járnak és pedig addig, a míg ezek a cselekvések szokásaivá s az öröklés útján talán tulajdonságává is válnak. És épen ezek a meghatározott cselekvések azok, a melyeknek következése a mi előnyünk. Így a kutya minden cselekvést azok alatt a feltételek alatt hagy abba, a melyek ifjúságától fogva felállítottak számára, az ő előnyére és ezzel egyide-

jűleg, a nélkül, hogy tudatára jutna, az ember előnyére cselekszik, ezáltal kelte fel az önzetlen szeretetéről és hűségéről szóló mesét.

Sohasem fogjuk kétségbe vonni, hogy a kutya szeretettel és vonzalommal viseltetik az ember iránt. Ez természetesen így van: mint állat-kedvelők és gondolkodó idomítók szeretetteljesen bánunk az állattal, úgy hogy megtalálja nálunk a hasznát. De sohasem viszi át a kutya vonzalmát olyképen a képzeteire, hogy ebből az a kötelesség-érzet támadjon, hogy hálával viseltessék az ember iránt. Nem is szólva arról, hogy a kutyának ilyen gondolatra a fogalma sincs meg, a kutya kötelesség-érzetének *oka* az ember iránt alapjában véve csak képzelődésünkben van meg. Ha a kutya gondolkozni tudna, akkor nem nyilvánulna előtte semmi egyéb, mint az ember önzése, a ki az állat minden cselekvését a maga előnyéhez szabja.

III.

AZ EMBER ÉS A KUTYA KÖZTI MEGÉRTÉS.

Mindazzal a nagy szeretettel, melyet az anyatermészet és minden teremtménye iránt érünk, lépünk a kutya elé. Ez a szeretet kell, hogy uralkodjék rajtunk, hogy sohase legyünk durvák az állattal szemben, de nem szabad, hogy megtéveszsen és rabjává tegye eszüinket. Az ember az úr! A kutyának alá kell magát rendelnie, hogy hasznos dolgot végezhesen ránk nézve. Természetesen nem szabad, hogy katonai fogalmak szolgáljanak előképeinkül erre az alárendelésre.

Azt, a mit a kutyától kívánunk, különböző gyakorlatokba osztjuk, melyek természetesen nem mint gyakorlatok lépnek a kutya öntudatába. Bizonyos érzéki benyomásokat fogad be, melyek egy meghatározott kívánságot idéznek elő. Az idomító újra és újra kiteszi az állatot az érzéki benyomások hatásának, melyek csakhamar megragadnak a kutya emlékezetében, szerzett tapasztalatokat képezve, melyeknek alapján szokásszerűleg cselekszik. Hogy gyakorlat-e vagy valóság, ez a különbség a kutya számára nem létezik. Ha valaki idegennyelvűvel meg akarjuk magunkat értetni, vagy minekünk kell az ő nyelvét értenünk, vagy neki a miénket.

Az állat nem ért meg semilyen nyelvet. Neki továbbá nem adatott meg, hogy az emberi gondolkodásba, érzésbe és akarásba belhatolhasson. Nem tud

szellemünkhöz csatlakozni. A lehetőség, hogy a kutyával megértessük magunkat, csak úgy van megadva, hogy az ember leszáll az állathoz, ha oly megértető eszközöket keres, melyek a kutya elképzelt tehetségének megfelelnek. A kutya agyvelejére kell az idomításnak építve lennie, nem pedig az emberére.

Sohasem jut eszünkbe egy, a lovaglásról szóló könyvvel kezünkben ülni lóra és a lovat arra tanítgatni, hogy vezetésünknek engedelmeskedjék. Ennek megvan a maga alapja, mert a ló testi ereje az ilyen balga lovast egyszerűen leveti. Szegény kutya, hogy nincs ekkora erőd! Az első naptól fogva rekruta vagy, de nem egy hozzáértő fellebbvaló rekrutája, hanem gyakran olyan emberé, a kinek te kísérleti nyúl vagy. Az idomító sokszor tudatára sem jut annak, hogy neki először meg kell tanulnia téged megérteni. Hibát hibára halmoz a tanítód, melyekért te kapod a verést. Minden kezdőnek abban a teljes tudatban kell a kutyával szembe lépnie, hogy tanulnivalója van s hogy egy tanító felügyelete, ha hozzá tud férni, a legkívánatosabb.

Ép oly fontos, mint a lovaglómester jelenléte, a kutya idomítás tanítójáé is. A ki magára van utalva, az tanulja megfigyelni az állatot, tanuljon összehasonlítani, megkülönböztetni. Szakítson teljesen azzal az állásponttal, a mely mindent emberi mértékkel mér, mert állat áll előtte, állat, melyen nem uralkodhatik, mint a lovon, az emberi test hatalmával, hanem olyan állat, melynek lelkét meg kell értenie, hogy uralkodhassék rajta. Hogy fest a gyakorlás a kutya szempontjából? Mindig erre gondolni, ez a legfőbb törvény. A kutya szempontjából kell helyesen eljárunk, ha azt akarjuk, hogy megértsen. Akkor nem maradhat el az idomító hatása az állatra. Ha hajlam is kell hozzá, hogy valaki jó idomító lehessen, kellő akarat mellett

mindenki képezhet ki használható kutyát. Ennek az akaratnak meg kell lenni és oly erősnek kell lennie, hogy egyúttal az idomító temperamentumát is féken tartsa.

Állandó egyöntetűséggel kell, hogy hassanak a kutyára az érzéki benyomások, hogy meghatározott képzeteket idézzenek elő és ezeket megrögzítsék az emlékezetben, hogy azok a cselekvések, melyek azokból a képzetekből támadnak, szokásokká, tulajdonságokká váljanak.

A kutya ugat, különféle hangokon ugat, a melyek különféle képzetekből fakadnak. Beszélni azonban nem beszél. Hogy értetjük meg magunkat egy gyermekkel, a ki még nem tud beszélni? Bizonyára nem szavakkal, hiszen ezeket még meg sem érti. Tehát a kutyával sem közvetlenül a nyelv útján lehetséges megértetnünk magunkat, mert hiszen sohasem tanul meg beszélni, agyvelejéből hiányzik az erre való képesség.

Az érzékek útján megy végbe a megértés egy beszélni még nem tudó gyermekkel. Kezünk egy almát tart a szeme elé; kérve nyújtja ki feléje a kis karját. Az alma kelti fel ezt a kívánságát, azt akarja, hogy ez az új valami az övé legyen. Most már: meg akarom tanítani a gyermeket az «alma» szó kiejtésére. Valahányszor megmutatom neki a gyümölcsöt, mindig azt mondom, talán rá is mutatva: alma. Mialatt tehát a szem a gyümölcs alakját és színét közli az aggyal, a fül egy hangot közöl vele, a mely úgy szól, hogy: alma. Ha ez egy párszor ismétlődik, az emlékezet megrögzíti ezt a folyamatot.

Mit erünk el ezzel? Ha kimondom az *alma* szót, a nélkül, hogy a gyümölcsöt megmutatnám a gyermeknek, ez a fül útján az agyvelővel közölt hang magától fölkelte a képzetet, az alma gondolati képét, úgy hogy feltámad a kívánság, hogy almával bírhasson.

Most már tehát nem kell neki a gyümölcsöt magát megmutatnom; az *alma* hangra a gyermek elképzeli magát a hangot és megkívánja az almát. De még többet is tanul a gyermek. Agyában megvan a képesség az *alma* hang utánképzésére és utána mondására; megtanulja az *alma* szót kimondani és ki is mondja, valahányszor almát szeretne kapni. A hang szóvá lesz, az egyik szó adja a másikat és végül szavak, nyelv útján értethetjük meg magunkat a gyermekkel.

Hogy áll a dolog a kutyánál? Az ő agya nem ismer sem szavakat, sem nyelvet. A megértés csakis azon az alapon mehet vele végbe, a hogy a beszélni nem tudó gyermekkel végbement. Érzéki benyomás volt, a mely az almából indult ki és a mely a megértéshez vezetett. Hogy jön ez létre? A külvilág jelenségeit felveszik az érzékszervek és a sensibilis idegek (érző) útján közlik az aggyal, a hol a külső jelenségek gondolati képeivé, képzetekké válnak. A képzet kívánságot vált ki, mely ránk nézve egy látható cselekvésben nyilvánul.

A gyermeknek elébe tartották az almát s ő kinyújtotta utána a kis karjait. Szakasztott ugyanezen a módon értethetjük meg magunkat a kutyával is. Kiteszszük egy érzéki benyomás hatásának; ez egy képzetet kelt az agyban, a mely a maga részéről ismét kívánságot vált ki, a mely cselekvésben nyilvánul.

A mint most már a kutya lelkét, azaz képzetbeli képességeit és sajátosságát ismerjük, az idomítás nem jelent semmi egyebet, mint hogy megfelelő érzéki benyomások útján a kutyában épen azokat a képzeteket keltsük, a melyek egy általunk akart kívánságot, tehát általunk akart cselekvést váltanak ki. A mi akaratunk e mellett nem is kell, hogy tudatára jusson a kutyának, ép úgy, mint a gyermeknek sem, melyet meg akarunk tanítani az *alma* szóra. Mert az általunk akart

cselekvést egyszerűen az által értük el, hogy elébe tartottuk a gyermeknek a gyümölcsöt, mire ő megkívánta. Maga a gyümölcs volt a hajtó elem, nem pedig az *alma* szó, sem a mi akaratumk. Ugyanígy a kutyanak is az érzéki benyomás lesz a hajtó rugója a cselekvésre, olyan érzéki benyomás, a mely a szerint, a mint élvezet- vagy kínérzelmek kísérik, valamely cselekvés folytatására vagy elhagyására indít. Minden gyakorlatban valamely meghatározott érzéki benyomás hatásának teszszük ki a kutyát és ugyanabban a pillanatban az idomító ajkáról egy bizonyos különös hang hallatszik e benyomások mindegyikére. Most már az érzéki benyomás (mint a gyermeknél az *alma*) az, a mi mindig és állandóan fölkelte a kutya kívánságát, nem pedig közvetlenül a hang. E mellett teljesen közömbös, hogy ezek a hangok előfordulnak-e valamely emberi nyelvben és hogy egybevág-e a tárgy fogalmával, vagy egy kívánság tartalmával. Tetszész-szerinti hangokat teremthetünk tetszész-szerinti fogalmak számára. Mivel azonban a saját nyelvünket használjuk, ebből keletkezett az a vélemény, hogy a kutya megérte az emberi nyelvet, holott rá nézve a hangok csak a megfelelő érzéki benyomások képzetivé válnak ez érzéki benyomásokkal való állandó összekapcsolás révén és ennek megfelelően ugyanazt a kívánságot váltják ki, mint ezek az érzéki benyomások.

Azt mondtam: *alma* és a gyermekben feltámad magának a gyümölcsnek a képzele. Ugyanígy van a kutyánál is. Maga a hang az érzéki benyomás nélkül is előidézte tehát, a mint a hang és az érzéki benyomás, mint összetartozók, ragadnak meg az emlékezetben, a szellemi képet, az érzéki benyomás képzetét és rugójává válik a cselekvésnek, olyan cselekvésnek, a mely eredetileg az érzéki benyomásnak megfelel. Az érzéki benyomások jelentését, mint a kutya cselekvésének közvetlen

okát felismerni, föltétlen követelmény, hogy az idomítás lényegébe belehatolhassunk; mert ebből a tényből fontos következmények folynak. Az érzéki benyomást, melynek hatása a cselekvés, bizonyos *hangon* kívül bizonyos mozdulattal is kísérhetjük, a mely aztán ép úgy, mint a hang, az idomítás folyamán az érzéki benyomás helyébe lép, ennek gondolati képét kelti fel, tehát ismét rugójává válik a cselekvésnek. Az érzéki benyomások helyébe tehát hangtani vagy optikai jelek lépnek, más szóval hangok vagy mozdulatok. Minden gyakorlat, azaz a kutya minden általunk akart cselekvése megkönnyíti a maga meghatározott érzéki benyomásait, a mihez egyidejűleg egy meghatározott hang vagy meghatározott mozdulat, vagy — a gondolati kép megszilárdítására — hang és mozdulat járul.

Durva csalódás, ha azt képzeljük, hogy a megértéshez sok szó kell. Sőt ellenkezőleg, minden általunk akart cselekvés számára csak egy hangot képezzünk. Ennek a szerint a képzetihatalom szerint, melynek közlésére való, magánhangzók és mássalhangzók dolgában lehetőleg élesen kell egy más hangtól különböznie, úgy hogy minden alkalmazott hang hangzás dolgában élesen különbözzék a többitől. Sőt előnyös volna a hangokat, tekintet nélkül az emberi nyelvre és szóképzésre, első sorban hangzásuk szerint összeállítani, hogy ily módon a kutya füle számára lehetőleg könnyen érzékelhető különbségeket teremtsünk. Hogy ezt jelezzük, az e könyvben alkalmazott hangok hangzás szerint vannak kiírva. Az adott hangok itt-ott bizonyára komikusan is hatnak, különösen azokra az olvasókra, a kik nem egészen otthonosak az idomításban, vagy a kik az emberi módra való idomítással nem bírnak szakítani. A ki egészen benne él a gyakorlatban, annak számára ez maga úgy idomítja a hangokat, hogy hozzáillenek a kutya füléhez, a mely

számára rendeltetve is vannak. Ezenfölül a mit a hangok írásmódjával jelzek, azt — talán öntudatlanul — többnyire meg is tették. Figyeljék meg mindazokat az embereket, a kiknek hivatásuk hozza magával, hogy ismételtén ugyanazokat a szókat ejtsék ki, pl. egy katonatisztet, a ki vezényszavakat mond, egy vasúti kalauzt, a ki az állomások neveit kiáltja. Ha az ember véletlenül nem ismeri az illető vezényszavakat vagy az állomás nevét, sokszor meg se tudná érteni. Ugyanazon szavak ismétlésénél az a törekvés, hogy a kiejtést lehetőleg kényelmesen alakítsuk és így támad gyakran egy oly kiejtés, a melynek csaknem semmi köze sincs már az illető hang írásmódjához. Azoknál a hangoknál, melyeket a kutyaival szemben használunk, még az is hozzájárul, hogy hangzásuk szerint lehetőleg élesen megkülönböztetjük őket egymástól, más szóval a magánhangzókat lehetőleg ki kell emelnünk. Ismételjük pl. több ízben a magánhangzók kiemelésével ezt, hogy: «Jól csináltad» és azonnal észreveszszük, hogy végül egy egészen más hang lesz belőle, mint a mi írva van. Már pedig válaszszuk ezt és a többinél is hasonlóan járunk el! Ezzel az indítvánnyal egyáltalán nem kell elhomályosodnia annak a ténynek, hogy a kutya képes nagymennyiségű emberi szóval, melyek rá nézve természetesen csak hangok, bizonyos képzeteket egybekötni.

Épen ez a képessége vezet arra a tévhitre, hogy a kutya meg tudja érteni a nyelvet. E mellett teljesen megfelelkezünk arról, hogy a meghatározott szavakat többnyire meghatározott cselekvésekkel kísérjük. Az utóbbiak hatnak legelőbb a kutya érzékeire és indítják cselekvésekre. Csak lassankint hámozódik ki a kutya agyvelejében a szónak bizonyos cselekvésnél mindig egyidejűleg alkalmazott hangzása az előírt módon, mint az illető cselekvésre való hangkép. Ugyanígy van

az olyan cselekvéseknél, a melyeket szabály szerint ugyanazok a mozdulatok kísérnek. Gondoljunk csak a kard felcsatolására, vagy a kalap kézbebevételére; a kutya azonnal összekapcsolja ezzel a mozdulattal a szabadba menés fogalmát.

A mint egy kutyát bizonyos czélokra idomítunk, jól teszszük, ha agyát nem terheljük túl nagyon is sok hanggal, hanem ha lehetőleg kevés hangot használunk. Már az is megnehezíti a dolgot, ha két szót választunk egy érzéki benyomáshoz, mert akkor nem lép eléggé előtérbe a hangzási különbség. Az idomítónak tehát fékeznie kell magát mozdulatai és hangjai dolgában. Ha egyszer tisztában vagyunk az érzéki benyomásoknak, mint közvetlen megértető eszközöknek jelentőségével, akkor sok hibát elkerülünk a kutyaival való bánásmódban. Azonnal érezni fogjuk, hogy nem is a hang vagy a mozdulat, hanem az érzéki benyomás a fődolog. Az érzéki benyomásnak újra meg újra hatnia kell az állatra, mielőtt a közvetett jelek bárminemű fontosságra jutnának ránézve. A míg tehát a kutya nem cselekszik úgy a jelekre, a hogy mi akarjuk, addig az érzéki benyomás nem hatott rá elég sokáig, vagy pedig az idomító olyan érzéki benyomást használt, a mely az ő szándékán kívül álló kívánságát vagy cselekvését váltotta ki a kutyanak.

Az a tény, hogy állandóan kell gyakorolnunk a kutyaival, ha azt akarjuk, hogy színvonalon maradjon, nemcsak az egyén szükséges gyakorlásában leli indokolását, hanem abban is, hogy a jelek az állatra nézve lassankint elvesztik jelentésüket, ha a kutya emlékezetében nem rögződnek meg együtt az érzéki benyomásokkal, a cselekvés forrásaival. A jelt tehát időnkint fel kell frissíteni a hozzátartozó érzéki benyomással, máskülönbben elhomályosodik a gondolati kép. A jel akkor nem szül képzetet, tehát nem kelti fel az áltá-

lunk szándékolt kívánságot, a cselekvést. Továbbá nyilvánvaló, hogy a jelek elvesztik jelentésüket, ha az idomító nem kapcsol össze velük a lehető leggondosabban mindig egyformának maradó érzéki benyomásokat. Erről szó lesz a megfelelő gyakorlatoknál.

Ha egy kutya más kezekbe kerül és az új vezető más hangokat és mozdulatokat használ, mint elődje, akkor a kutya nem tud semmit sem elképzelni, épen mert ezeknek az új hangoknak ránézve nincs semmi hatalma, a hangzásukra nincs semmiféle szellemi képe. Ha ellenben az új vezető más módon «gyakorol», akkor megváltoztatja az érzéki benyomásokat és ekkor ezek más cselekvését eredményezik az állatnak. Szándékosan tértem el a «kommandó» szokásos megjelölésétől; a ki csak egy kissé is belehatol az idomítás lélektanába, az hamar megérti, hogy a kutyára nézve a legtöbb esetben szóba se jön semmiféle parancs. A cselekvések, melyek természetének megfelelnek, kezdettől fogva nem a *muszáj*, hanem inkább a *szabad* dolgai számára és az idomítás folyamán egyes cselekvések, a melyek természete, tehát haszna ellen valók, tehát élvezete ellen is valók, az idomítás művészete által a *szabad* dolgaivá válnak, mint a párisi inyencznek az éhség által a patkányhús evése. Sokkal helyesebb tehát és előnyösebb a közérthetőségre nézve, ha akusztikai vagy optikai jelekről, vagy hangokról és mozdulatokról beszélünk.

A mint ezenfölül a kutyával valami cselekvést végeztetünk, mely már az idomítás előtt is hasznára volt, akkor elvégzi a nélkül, hogy egyáltalán megjelenne előtte az emberi akarat. Mint egyes gyakorlatoknál látni fogjuk, hogy cselekvésre indítsuk, ahhoz nincs is mindig szükség az idomító közbelépésére, hanem sok esetben csak egy segédre (kísérleti személy, kísérleti gonosztevő), a ki tehát átvéve az ido-

mitó szerepét a maga részéről, a mi «beleegyezésünkkel» úgy állítja fel a kutyára nézve az érzéki benyomásokat, hogy egy általunk akart cselekvés váltódik ki a kutyából.

Sok dolog, a mit a kutyával végeztetni akarunk, többféle cselekvésből tevődik össze, melyek részint a kutya hasznára szolgálnak, részint az idomítás előtt ellene vannak a hasznának. Valamely tárgy elhozása pl., melynek *fölvétele* mintegy a kutya előnyére szolgálna, ha az illető tárgyat vagy az elhozandó vadat megtarthatná magának. Mivel azonban ez nem így van, az ilyen a kutya haszna ellen való cselekvés, ehhez nem elegendő többé a szem, orr vagy fül által fölvett érzéki benyomás, hanem — mint a II. fejezetben kifejtettük — segítségül kell venni az érzésre való hatást, melynek élvezet vagy kín alakjában kiteszszük a kutyát és melyet, ha magából az idomítóból indul ki, *büntetés* vagy *jutalom* formájában ismerünk.

Mielőtt részletesebben belefognék ezeknek a megértető eszközöknek tárgyalásába, arra kérem az olvasót, tartsa szeme előtt, hogy a kutya számára nincsen sem *jutalom*, sem *büntetés*. Láttuk, hogy az ember a legkevésbé sem törődik azzal, vajjon a cselekvések, melyeket a kutyával elvégeztetünk, annak hasznára vagy kárára válnak-e; lényegileg a *saját* hasznunk és kárunk van szemünk előtt, valahányszor a kutya hasznos vagy káros tulajdonságáról beszélünk. A természet az állatot a maga javára neveli; ő róla tehát lehetne mondani, hogy büntet. Az ember magának az embernek a javára idomítja az állatot. Büntetésről vagy jutalomról tehát itt nem lehet szólni.

A kutya úgy áll előttünk, a hogy az anyatermészet megteremtette; lényegileg csak a maga haszna szerint tud eljárni. És épen azért, mert ez így van, vagyunk képesek belekotárkodni a természet mester-

ségébe és az idomítás útján úgy állítani fel számára az életfeltételeket, hogy az általunk akart cselekvésekben a *saját előnyét találja*. Az idomítás által előidézett életfeltételek ennek megfelelően nem olyan cselekvéseket nemzenek, a melyek az állatnak objektív hasznára vannak, hanem melyek az állat tudta nélkül hasznosak az emberre, egyidejűleg azonban az élvezet- és a kínérzések felhasználása útján az állatnak szubjektív értelemben hasznosakká válnak. Úgy formáljuk tehát a kutyának a világot, hogy rá nézve élvezettel legyenek egybekötve mindazok a cselekvések, melyek az embernek kellemesek vagy hasznosak, ellenben kínnal legyenek kapcsolatban mindazok a cselekvések, melyek az emberre kellemetlenek vagy ártalmasak. És ezekhez a megváltozott életfeltételekhez alkalmazkodik a kutya egyszerű «logikája», mint a hogy az idomítás évszázadok óta bizonyítja.

A ki a büntetés és jutalom fogalmai helyébe, melyek a kutyára nézve nem léteznek, élvezet- és kínérzéseket tesz, az mélyebben fog belehatolni az idomítás lényegébe. Ha tehát a kutya azért nem végez el egy cselekvést, mert haszna ellen irányul, tehát kínérzéssel van egybekötve, akkor az ember rávezeti, hogy a mögött a kínos cselekvés mögött vagy előtte, melyet nem végez el, egy nagyobb kínos érzés leselkedik, úgy hogy a kutya a két rossz közül a kisebbiket választja és elvégzi az eredetileg kínos cselekvést, sőt a fenyegető nagyobb kínérzés révén élvezetes cselekvéssé válik, mint a hogy a párisi inyencznek az éhség csemegévé tette a patkányhús-evést. Az, a mit büntetésnek nevezünk, kínos érzéssel, a mit jutalomnak nevezünk, élvezetérzéssel van egybekötve és az illető érzések a kutyára nézve eltaszító vagy vonzó mágnesekké, a cselekvés rúgóivá lesznek. Azért a továbbiakban nem büntetésről és jutalomról, hanem kín-

és élvezetérzésről lesz szó. Ezeknek az érzéseknek a helyes kezelése előre feltételezi a kutya képzet-alkotó képességeinek ismeretét. A különböző gyakorlatok pszichológiája amaz érzéseknek egészen különös csoportosítását tételezi fel. Az idomító főfeladata az érzéseket úgy alkalmazni, hogy a kutya egészen meghatározott cselekvésekkel tudja kapcsolatba hozni és velük összekötni.

Most már valamely kínérzés, pl. egy ütés alkalmazásakor különbséget kell tennünk, vajjon valamely cselekvés *follyatását* vagy abbanahagyását akarjuk-e elérni. Ha valamely cselekvés abbanahagyásáról van szó, akkor a kérdés többnyire olyan cselekvések körül forog, melyeket a kutya természetéből kifolyólag végez és melyek az idomítás előtt hasznára szolgáltak. Ha most már ezek a cselekvések beleütköznek a mi hasznunkba, akkor kínérzésekkel terheljük őket, mire az állat felhagy velük. E célból a kínérzést lehetőleg az abbanahagyandó cselekvés pillanatában vagy abban a pillanatban kell előidézni, mikor a kutya épen elvégezni szándékozik. Mert ha a kínérzés utólag következnék, akkor a kutya már nem volna képes összekapcsolni azzal a cselekvéssel. Az idomítás közben tehát egy addig a kutyára nézve hasznos, következőleg élvezettel egybekötött cselekvés olyanná változik át, a mely most — az ember révén — kínnal, tehát kárral van egybekötve a kutyára nézve és a melylyel épen ezért felhagy. Magatartásunk okával a kutya gondolat nélkül áll szemben. Ezen a tényen alapszik épen az idomítás lehetősége. S ép az a hatás, hogy az állat egy cselekvéssel a mi előnyünkre felhagy, arra a következtetésre vezet az embert, hogy kötelességérzetből vagy tudja isten miféle más tulajdonságból folyólag cselekszik, holott nincs más a szeme előtt, mint saját szubjektív érdeke.

Ugyanígy áll a dolog, ha a kutya az idomításból kifolyólag valamely látszólag haszna ellen irányuló cselekvést buzgón végez. Ez a buzgalom sohasem annak a tudatnak szól, hogy az embernek valami szolgálatot tesz, sőt ellenkezőleg egyedül csak abból az állatra az idomítás révén élvezettel összekötött, tehát szubjektív vagyonná vált cselekvésből fakad, melynek kivitelét az ember ezenfölül beczézetéssel kíséri, úgy hogy a kutya örömeinek nyilvánítása ezzel a beczező ténynyel szemben nyilvánulásra kell hogy kerüljön.

Mint akadályozó hatalom tehát a kínérzés akkor jut kifejezésre, mikor valamely cselekvés abbanhagyására használjuk. Valami hajtó erőnek kell viszont benne lenni, ha valamely cselekvés végbevételét akarjuk elérni. Erre a célra alkalmazása a legnagyobb elővigyázatot kívánja, mert erős kínérzések a kutyát többnyire olyan lelki állapotba juttatják, hogy *minden cselekvéssel* felhagy. Maga az a cselekvés, melyét véghez kell vinnie, ismeretes kell hogy legyen már a kutya előtt, hogy a kínérzés egy bizonyos irányban hajthatta. A hajtó kínérzésre továbbá ugyanabban a pillanatban élvezetérzésnek kell következnie, ha a kutya csak úgy tesz is, mintha a cselekvést el akarná végezni. Erről a megfelelő gyakorlatoknál lesz szó. Nagy tévedés rejlik abban a hitben, hogy a kutyára jó hatást tesz, ha valamely cselekvést, melyet nem az ember szándéka szerint vitt véghez «pótoltnak» vele. Mivel ezáltal a kínérzéseket meghosszabbítják, a kutya nem is képes többé azokat egy bizonyos meghatározott cselekvésre vonatkoztatni, hanem áthelyezi a kínérzést az idomításra s félénkké és morgvává lesz.

Sőt, ellenkezőleg minden kínérzésnek villámszerűen gyorsnak, pontosan az emberre nézve haszonnal nem járó cselekvés pillanatában kell érnie a kutyát,

hogy az állatban úgyszólván félelem támadjon a cselekvéstől, de nem a gazdájától. Attól a lehetőségtől, hogy a kínérzés alól kivonja magát, már eleve meg kell hogy fosztva legyen a kutya, föltéve, hogy ez az embertől indul ki. Persze vannak kivételek a kínérzés meghosszabbítására vonatkozólag, pl. ha abban a helyzetben vagyunk, hogy az állatnak egy bűnjelt tartunk az orra vagy a szeme elé. Ha pl. megfojtott egy tyúkot vagy szétrágott a szobában valami bőrt, akkor az orra vagy a szeme elé állíthatjuk neki a tyúkot vagy a bőrt, egy pár ütést kapcsolhatunk össze ezek szagával vagy kinézésével és hogy a tyúkot és bőrt kinnal való kapcsolatban rögzítse meg emlékezetében, egy darab ideig áldozatai közelében lehet pórásra kötve tartani a kutyát; sőt ebben az esetben még az is lehetséges, hogy a kutyát a *lell* után büntessük, mert az értékelhető tárgyak vonatkozást engednek a kínérzésre. A hatás most már az, hogy a kutyának, a mint tyúkot vagy bőrt szimatol, eszébe jut az ezekkel a dolgokkal kapcsolatos kínérzés és ezért ki fogja kerülni. Az exkuczió okát a kutya persze nem fogja fel, mert mindkét esetben nem tett egyebet, mint a mit egy kutya épen tehet.

Teljesen céltalan, sőt talán romboló hatású a büntetés, ha ilyen bűnjel nincs kéznél. A kutyára nézve érthetetlen lenne például, ha verést kapna azért, mert eltávozik hazulról, vagyis a mint mondani szokás, kószál; hiszen pompás sétát tett, teljes lelki nyugalommal jön haza és most egyszerre fergeteg tör rá! Hát mivel akarják számára érthetővé tenni, hogy ez a fergeteg a kirándulására vonatkozik? Ha ez a kutyával többször megtörténik, akkor nem tud egyebet gondolni, mint ezt: valahányszor hazajövök, verést kapok, tehát a kirándulásaimat lehetőleg hosszúra nyújtom! Ha most már az állat, a hogy az em-

ber gondolja, «büntudatosan» jön haza, féltékenységnek oka bizonyára nem az a tudat, hogy «hibát követett el», hanem egyszerűen az a képzet, hogy most verés vár rá. Ha a kutyát le akarjuk a kóborlásról szoktatni, akkor odakinn kell vele kellemetlen tapasztalatokat szereztetnünk. Másvalakinek kell a kutyát, azonnal, a mint pár lépésnyire van hazulról, elcsépelni és gazdája becézgetve kell, hogy fogadja odahaza.

Megeshetik, hogy a kutya nyíltan szembeszáll az idomítójával, hogy rámorog vagy feléje harap. Ebben az esetben kíméletlen, de sohasem durva eljárásra van szükség, hogy az által megtanulja érezni az ember lenyűgöző hatalmát. Meg kell ragadni a nyakörvénel fogva és addig kell suhogtatni az ütéseket, a míg a morgás a félelem vonításává változik. Ebben a pillanatban azonnal fel kell hagyni a veréssel és úgy kell ismét kezelni, mintha semmi sem történt volna. Csak ezzel az ellentéttel lehet az állat számára érthetővé tenni, hogy egy bizonyos meghatározott cselekvést ismer meg, mint kinnal kapcsolatosat. A kiosztandó kínérésekre való vonatkozásban az idomítónak, hogy úgy mondjam, valami személytelenséget kell magára öltetnie vas egyenletességgel, a kutya képzetének éles megfigyelése közben kell, hogy a kínérések érzék a kutyát. Azonnal a kiosztásuk után az idomítónak a szerint, a hogy a gyakorlatok *psychológiája* megköveteli, gyakran ismét a szerető gazdává kell válnia, hogy annál szorosabban hozhassa a kínérést egy bizonyos cselekvéssel kapcsolatba. Erről az egyes gyakorlatoknál még pontosabban fogunk szólni. Ha az idomító megtanul úgy együtt érezni a kutyával, hogy megérzi a «büntetés» és a «jutalom» lehetetlenségét, s ennek cselekvéseit csak kinnal vagy élvezettel terheli, akkor sohasem fog többé megfélemedezni magáról az állattal szemben, sőt meg fogja tartani Janus-arczát,

mely a szükséghez képest osztja ki az érzelmeket. Minden esetre az idomítónak az élvezetérzéseket illetőleg lehetőleg személyes vonatkozásba kell lépnie a kutyával, hogy megnyerje annak föltétlen vonzalmát. Teljesen ferde dolog mindig úgy viselkedni a kutyával szemben, mint valami feljebbvaló. Lehet az állattal bolondozni, játszani és kergetőzni, a nélkül, hogy a kutya alárendeltsége a legcsekélyebb mértékben is megcsorbultna. A következő pillanatban a megváltozott fellépéssel azonnal mindjárt abban a helyzetben vagyunk, hogy másik oldalunkról mutassuk meg magunkat, miáltal a kutya képzetei azonnal mindjárt a helyes mederbe jutnak. Az a kérdés, hogy a kutyát jóssággal vagy erőszakkal neveljük-e, ebben a formában nincs helyesen felállítva. Az állat iránti szeretetnek, a mely jóssággal és erővel cselekszik a szükséghez képest, az egyes gyakorlatok *psychológiájához* képest. A felhasználandó érzések ereje a kutya egyénisége szerint igazodik.

Meg kell még említeni a kín és az élvezet előidézéseére való eszközöket. Legelőször is a hangszín és a hanglejtés, a melyen a hangjeleket kimondjuk, birnak fontossággal. Minden magas hang bátorítólag, minden mély hang megnyugtatólag hat a kutyára. Szabály szerint élvezetérzések keltésére, tehát bátorításkor becézéskor magas hangokon, kín-érzések keltésére, tehát fenyegetéskor és megnyugtatósokkor mély hangokon beszélünk. A becéző vagy parancsoló hangszín tekintetében is, mint később szó lesz róla, különböző körülmények veendő k figyelembe. «Végrehajtó szervekül» a kínérések számára egy hajlékony vesszőre vagy spanyol-nádpálczára és egy összehogzott lánczra van szükségünk, ezenkívül minden esetre egy koráll-nyakörvre; ezeknek használata meg

van írva a megfelelő gyakorlatoknál. Egy bizonyos hangot, továbbá mint «kín-hangot» használunk. Az élvezetérzés előidézésére nem kell egyebet tennünk, mint megsimogatni a kutyát, szelíden megveregetni és megsimogatni, valamint egy meghatározott élvezet-hangra szoktatni. A csemegék osztogatása az idomításban teljesen fölösleges.

Az idomításról való általános felfogás helyesnek tartja, hogy a kutya az egyik gyakorlatot a másik után tanulja meg, hogy valamely gyakorlatba nem szabad belefogni, mielőtt az állat az előbbit meg nem tanulta. Ezzel a véleménynyel határozottan szembe kell szállnunk. Épen a változatosság a gyakorlatokban teszi lehetségessé, hogy gyorsan haladjunk előre és mindenekfölött el ne keserítsük a kutyát. Mivel eddig az érzéki benyomásoknak nem tulajdonították a megfelelő fontosságot, abban a véleményben voltak, hogy előbb meg kell lenni a *hang* megértésének, mielőtt tovább lehetne haladni. A mint láttuk a hang teljesen mellékes dolog az idomításban. Lényegileg az érzéki benyomások hatnak és hogy ezeket váltogassuk, hogy ne tegyük ki egyhangúlag hatásuknak a kutyát, ez clengedhetetlen követelmény, ha idővesztés nélkül akarunk előre haladni és örömet dolgozó kutyákat akarunk tartani.

Gondoljuk el pl., mily észtompítón és nyomasztón kell hogy hasson az állatra, ha napról-napra egy bizonyos, talán kényszerrel is járó cselekvést és még hozzá ugyanazon a helyen veszünk elő. Mi köze van pl. a pórázon vezethetőségnek a tárgyak őrzésével. Mi a csodáért ne vidíttathassék fel a kutya, a melylyel a pórázon járást gyakorolják és a mely ettől eleinte nyomott kedélyhangulatba jut, valami olyan gyakorlattal, mely kezdettől fogva örömet szerez neki? Szabadítsuk fel magunkat minden sablontól és hoz-

zunk szándékosan változatosságot a gyakorlatokba, úgy hogy egy kényszerrel összekötött cselekvésre egy olyan következék, a mely a kutyát ismét felvidítja. Magukban véve az egyes gyakorlatoknak természetesen lassankint kell felépítve lenniök, a könnyűtől haladva a nehéz felé. Ezenkívül némely gyakorlat kivitele egy előbb tanulttól függ. Így pl. az elveszett dolgok keresését nem lehet addig megkezdeni, a míg a kutya nem tud jól hozni. A nyers kutya az első naptól fogva dolgozhat a kísérleti gonosztevőn, épen mert az ezzel összekapcsolt érzéki benyomások összeforrasztják őt idomítójával.

Magától értetődőleg kezdetben minden olyan gyakorlatnál, melynél «hozzám»-jövetel vagy lefekvés által még nincs hatalmunkban, kezdetben pórásra kell fogni a kutyát. Szabaduljunk attól a nézettől, hogy egy ú. n. szobai dresszurára van szükség, hogy a kutyát kezessé tegyük. Kövessük pontosan az ú. n. engedelmisségi gyakorlatok pshychológiáját és azt fogjuk találni, hogy a szabadban való gyakorlás kezdettől fogva csak előnyös lehet a kutyára és az idomítóra. A pszichológiai-
lag elmélyített módszer minden esetre el fogja kerülni a szobai idomítást. Minden idomító tudja, hogy az a tér, a hol állandóan gyakorlunk, a kutyára nézve kínzó-kamrává lesz. Ennek a térnek már a megpillantása is, a hol állandóan kínozzák, tartós kínérzéseket vált ki belőle, melyeket aztán átvissz az egész tevékenységre és az idomítóra, mert az állat azt a kínérzést már nem tudja vagy csak végtelenül nehezen tudja bizonyos meghatározott cselekvésekkel összekapcsolni. Ennek a következménye a kedveszegett kutya. Csak az emberrel szemben meglevő kötelességérzet szerencsétlen, csupán a mi képzelődésünkben élő gondolata tudta meggyökereztetni a bikacsekkkel és ki tudja még milyen kínzóeszközökkel való parforce-dresszurát.

Oh mily pompás dolog, ha tisztában vagyunk a kutya képzetével, melyek nem tudnak semmit arról, a mit az emberi okoskodás beléjük csempész, — oh mily pompás, kinn az erdőn és mezőn kicsalni a kutyából minden nekünk hasznos cselekvést a nélkül, hogy a munkában való öröme bármit is szenvedne! Nem a sors iróniája-e, hogy a kutyát az idomításkor annyit kínozzák, mivel olyan képességeket és tulajdonságokat költenek rá, melyekről az ő állati lelke nem tud semmit?

IV.

AZ IDOMÍTÁS GYAKORLATÁHOZ.

A) Általános dolgok.

Ha az idomításnak az a célja, hogy sokszor kellemes cselekvéseket kellemetlenekké és kellemetleneket kellemes cselekvésekké alakítson át, a szerint, a hogy az ember haszna követeli, akkor ez nem jelent egyebet, minthogy az állat akarata sok tekintetben meg kell hogy töressék és az embernek alá kell hogy rendeltessék.

Ennek a ténynek tekintetbevételével az idomító egy hosszantartó ostromra lehet elkészülve és gyakran épen akkora ellenállásra is az ostromolt részéről. Természetesen a kutya természetét csak egy bizonyos határig lehet elfojtani, teljesen nem lehet leigázni.

«Rosszul alkalmazott korlátozásból és fegyelemből a gyermekeknél több rossz hajlam keletkezik, mint a természettől.» Rousseau-nak ezen szavai sok tekintetben az idomításra is alkalmazhatók. Olykor a természetnek is jogához kell jutni!

A kutya is időről-időre, hogy úgy mondjam, *kutya* kell, hogy lehessen, azaz a maga módja szerint mulatgasson és kitombolhassa magát. Ezt egész szerény határok között lehet tartani, pl. ha előrefutkoshat az oktató előtt útközben az idomítás felé és vissza.

Semmi esetre sem kívánatos, hogy a kutya a napi gyakorlatok befejezése után azonnal pórúzra kerüljön,

nem szükséges, hogy haladéktalanul a ketreczbe vezetessék. Az oktatás kényszere után jó egy kis szabadságot engedni neki.

Ketrecz (minden kutya részére elkülönített ketrecz) hiánya semmi esetre sem zárja ki a rendőrkutya alkalmazását. Magától érthetőleg a ketreczben tartásnak sok előnye van. A kutya kevésbé van idegen befolyásoknak kitéve; inkább van egyedül a vezetőre utalva, a mi a családban nem lehet így. Ott különös rendelkezések szükségesek a közös lakók számára.

Az ellenállás, melyet a kutya az idomításnál ve-
lünk szembeállít, igen különféle lehet. *Egyrészt* az ő tehetségétől függ. *Nekünk* hasznos tulajdonságok kiválogatása által az ember már oly állatokat tenyésztett, melyek úgy vannak képesítve, hogy ezek a tulajdonságok részben természetükben rejlenek, tehát velük születtek.

Hevesebb hajlamú kutyák tehát az oktatóval tetemesen nagyobb ellenállást állítanak szembe. A többé-kevésbé erős ellenállásnál tekintetbe jönnek még a véralkat vagy az illető állat keménységének vagy puhaságának különbségei. *Másrészt* mint természetes dolgot fogjuk tapasztalni, hogy az ellenállás az idomítás folyamán gyakran fokozódik, hogy eltűnik és ismét megjelenik. Az idomító akkor elkeseredve veszi észre, hogy kutyája egy gyakorlatot (csak olyan gyakorlatoknál fordul ez elő, melyek az idomítás előtt nem rejlenek a kutya természetében) megtagad, holott addig már jól hajtotta végre. Ez épen annak a jele, hogy az akarat még nincs teljesen megtörve, vagy más szóval: az érzelmek átalakulása még nem történt meg teljesen.

Csak fokozatosan lesz az ellenállás csekélyebb, míg végre egy napon teljesen megszűnik, — a kutya ki van képezve. De folytonos gyakorlatra van szüksége,

hogy természetébe vissza ne essék. Szolgálati kutyáknál ez a gyakorlat sokszor az alkalmazás által helyettesítetik.

A hol akaratot törnek meg és a hol ellenállás van, ott kényszerre is van szükség. Ezt bizony majd gyakran kell alkalmaznunk. Persze soha azoknál a gyakorlatoknál, melyekben a kutyának legbensőbb természete hasznos lesz (pl. keresés és munka az emberen, a mennyiben harapásról van szó).

Ilyenkor egy már meglevő szenvedélyt használunk fel és megfelelő érzéki benyomások felkeltése által sítjuk, hogy a lehető legnagyobb teljesítményeket érthessük el.

A hol azonban kényszerre van szükség, soha sem kezdjük a kényszer legdurvább nemével. Csak fokozatosan erősbbítjük a kínos érzéseket. Előbb a kutyának mindig *meglehetősen gyöngéd bánásmód mellett* ki kell tapasztalni, hogyan kell neki minden kényszer-gyakorlatnál megőrizni az előnyét s mely cselekvés vagy mulasztás által menekülhet a kínos érzés elől. Csak azután alkalmazunk élesebb rendszabályokat, melyek megint esetlegesen a kutya kemény vagy lágy jelleméhez alkalmazandók. Az idomítónak használatára áll a kínos érzések egész fokozata a fenyegetőleg mondott hangjeltől vagy kínos hangtól egész a leghevesebb rándításig a golyós nyakörvön vagy egész a legnyersebb ütlegig.

Eddig a pálcza használatában vélték majdnem általánosan a kutyák kézbokrosságának okát feltalálhatni. Nagy tévedés, mely azáltal keletkezett, hogy az eddigi emberiesítő oktatás a kutya képzetalkotó képességét egészen hamisan ítélte meg, mert «kötelességérzet»-tel és «büntetés»-sel számolt önzés és kínos érzés helyett, mert a kutyalélek ezen emberiesítő felfogásának sokszor az állatra egészen hamis hatása volt; olyan hatás,

a mely nem is engedte felismerni, hogy mikor volt az ütés teljesen elhibázva és mikor érte el célját majdnem pótolhatatlanul. A legnagyobb hiba abban rejlett, hogy a kutyát a «hozzám»-jövással összeköttetésben «büntették». Hisz a kutya képzetalkotó képességeinek tökéletes félreismerésével követeltük, hogy minden körülmények között *jönnie kell*, ha «büntetés»-re várt. De a szegény állat azt a büntetést csak az előjövételre vonatkoztathatja, nem pedig arra a cselekvésre, mely előbb történt, ezért lett a kutya *kézbokros*.

Hogy a kutya az oktatótól kiinduló élvezet- vagy kínérzéseket megérteni, azaz azon cselekvésekkel összeköttetésbe hozni *ludja*, melyekkel az oktató összekötni akarja, első követelmény a villámgyors beavatkozás hang, mozdulatok, szóval minden szükséges beavatkozás által. A testileg és szellemileg mozgékony oktató tehát mindig felülmulja a nehézkeset.

Mennyi előnyt nyújt a folytonos gyakorlat a szabadban! A kutya egészen más formát mutat! Mindig tele van munkakedvvel. Az oktatóra nevelőleg hat; a helyiség falai, melyek a kutyának a megszökést lehetlenné teszik, hiányzanak. És ezzel elmarad a nagy kísértés durva erőszak alkalmazására. A szabadban gondolkodni kell, cselt vetni, magát föltalálni. De nem hátrányos-e, hogy a szabadban elterelődik a figyelem?

Nem, a kényszerrel összekötött gyakorlatoknál ez kezdettől fogva előmozdítója az oktatásnak. Épen az elterelés *következményeiből* tapasztalja ki a kutya, miben rejlik előnye, miben hátránya. A pórázon vezetés erre kitünő példa.

Hogy mely gyakorlatoknál értékesíthetők az elterelések, azt az olvasó az illető szakaszokban megtalálja, épúgy az okadatolást is. A kutya munkakedvének fenntartása a szabadban való gyakorlás mellett főképen

még azon körülményen múlik, hogy az első naptól kezdve változtatjuk a gyakorlatokat.

Jó, hogy itt egyszer megfordíthatom a nyársat és azt állíthatom: a gyakorlatok feldolgozására vonatkozólag a kutya képességeit *nagyon lebecsülték!* Eddig ugyanis feltétlenül megkövetelendőnek tartották, hogy egyik gyakorlatot a másik után tanulja be! Ennek megint az emberiesítő felfogás volt az oka, mely a kutyára ráfogja a tanulás és tanrend tudatát, holott csak érzéki benyomásokat értékesít *saját előnyére*. És ez oly gyorsan megy, hogyha azonnal a szabadban való gyakorlatokhoz fogunk és folytonosan változtatjuk azokat, nyolcz hét alatt ugyanazt érzük el, a mihez eddig több mint ugyanannyi hónapot tartottak szükségesnek. Bátran állíthatom, hogy ennek bizonyítékát szolgáltattam.

Persze a kutya testének rátermettnek kell lenni arra, hogy a majdnem napi négyórás munkát, a melyet szélben, esőben egyformán végez, kibírja. 10 hónapos korán alul egy kutyával sem kellene az idomítást megkezdeni, ha gyorsan akarunk haladni. Magától értetődőleg fiatalabb állatokat is lehet oktatni azokra a szakkokra, melyek különös testi megerőltetést nem kívánnak és melyekben a hevességre célzó munka nem jön szóba.

A mit a gyakorlatoknak ezután következő *beosztása* felsorol, azt a kutya napi négyórás munkaidő mellett nyolcz héten belül betanulhatja. A munkaidő délelőttre és délutánra egyformán osztandó fel. Vasárnapon kívül minden szerda délután egy pihenőt kellene tartani. Magától érthetően akkor is azonnal kell különféle gyakorlatokkal kezdeni, ha a munkaidő kevesebbet tesz ki, mint napi négy órát. Az egyes gyakorlatok munkaideje az idomítás folyamán eltolódik, mert a mindig hosszabbá váló nyomok sok időt vesznek igénybe.

A munka az emberen az idomítás egész tartama alatt soha se tartson tovább 10–15 percznél. Utána mindig szünetnek kell következni, míg a kutya tüdői megint nyugodtan működnek. Különös figyelmet kívánnak a sokszor szándék nélkül keletkező *nem kívánatos képzel-összekapcsolások*, melyekről az olvasó az illető szakaszokban közelebbi felvilágosítást lel. (Pl. a VII–IX. és XII. stb. szakaszban.) A gyakorlatokban nem kell meghatározott sorrendet tartani; ajánlatos azonban az oktatás első heteiben a gyakorlatok minden megkezdésénél olyanokat elővenni, melyek a kutya hangulatának figyelembevételét követelik. Ezek főképen az előhozás és a hangadás. Az oktatás első idejében t. i. nincs meg *azonnal* az a hangulat oly gyakorlatok elővétele *után*, melyeknél sok kényszer jön alkalmazásba. Az utóbbi gyakorlatok után tehát czélszerűen fogunk az állatra érzéki benyomásokkal hatni, melyek szenvedélyeket keltenek benne és így megint felüditik, a mi p. o.: a keresés által, tárgyak megőrzése és az emberen való munka által érhető el. Az oktatás további folyamán a gyakorlatok sorrendjének figyelembevétele *a hangulatra vonatkozólag* természetesen többé nem követelhető, mivel már egyszer az érzések átalakultak és így a kényszerrel összekötött gyakorlatok a kutyát többé nem nyomják el, azután pedig épen a *kényszer* alkalmazandó némely kutyanál, hogy az el-lenszegülés letőressék. Az összes munkák, melyek a kutyát különösen megerőltetik (p. o. a munka az emberen) lehetőleg a gyakorlatok végére helyezendők; a keresés sohasem veendő elő valamely megerőltető tevékenység után.

A vízi munkánál igen könnyen következnek be meghülések. Elég ha a kutya az idomítás alatt hetenként kétszer meg vízbe; fiatal kutyaánál különösen elővigyázónak kell lenni.

És most munkára, azon gondolattal: Hogyan hozhatom az egyes gyakorlatoknál a kutyanak az ő előnyét legbiztosabban tudatára?

B) A gyakorlatok beosztása.

1. hét. Minden gyakorlatot pórázon viszünk keresztül. Útközben a gyakorlathoz és vissza a kutyák szabadon futhatnak, ha az oktató a «hozzám»-jövést keresztül tudja velök vinni. A gyakorlat befejezte után minden nap vaktölténnyel puffogni kell és pedig egy vedruhába nem öltözött segédnek.

Az *ugrás* az ugrófalán át körülbelül 0.50 m-rel kezdődik és az első hét végeig fokozatosan 1.20 m-ig emeltetik.

A *lefekvés* mindig a hozzámjövással összekötve gyakoroltatik (lásd a XII. szakaszt és 85. lapoldalt). A hozzámjövésre való befolyás tehát a lehívással vagy lefűtüléssel a lefekvés után kezdődik.

A *hangadást* a gyakorlatokon kívül is elő lehet venni, miután különféle érzéki benyomásokkal hatunk. (Lásd XIII. szakaszt.)

Az *előhozás* a szabadban mindjárt megkezdhető; elterelések azonban teljesen kerülendők! Soha kényszer! Csak néhány perczig gyakorolni!

A *keresés* legjobban az erdőben kezdhető. A nyom széllel egyenesen megy, a nyomhagyó kaparó lépése által jeleztetik, a ki egy fa mögött áll fel. Hossza körülbelül 150 méter (200 lépés). a hét végén 300 méter (400 lépés). Minden keresési gyakorlatnál 2 3 nyom egy kutyára.

Beosztás:

1. nap d. e. Lefekvés hozzámjövésével egybekötve.
Hangadás.
Pórázonvezetés.
Ugrás.
d. u. Ugyanazon gyakorlatok és munka az emberen.
2. nap d. e. Mint az első nap d. e. és keresés.
d. u. Mint az első nap d. u. és keresés.
3. nap d. e. Mint a 2. d. e. és előhozás.
d. u. Pihenő.
4. nap d. e. Mint a 3. nap d. e.
d. u. Mint a 2. nap d. u. és előhozás.
5. és 6. nap Mint a 4. nap.
7. nap. Pihenő (vasárnap).

2. hét. A pórázról való elbocsájtás különböző gyakorlatoknál szükséges lesz! Ha a lövés iránt félnék kutyákat képziünk ki, naponta egyszer puffogtatunk vaktöltéssel, a többiekénél minden 2—3. nap. A pórázonvezetésnél és lefekvésnél a kényszer egy kissé nagyobb lehet, p. o. a lefekvésnél a kutya gyorsabb lenyomása által. Legerősebb lehet a kényszer a «gonosztevő» kísérésénél és minden oly alkalommal, midőn a kutya az álló gonosztevőt megharapja.

Az ugróful a hét folyamán 150 m-re emeltetik. A lefekvés rövid távolságokra póráz nélkül megkísérelhető. A kutya hozzámjövésénél soha sem szabad a kedvhangot és czirógatást elfelejtetni!

A keresésnél a nyomok már kissé görbén mennek és már csak mintegy 5-ik lépés lesz kapart. A nyom vége lehetőleg széllel! A hét folyamán a nyom mintegy 400 m-re hosszabbítandó. Ez időben még csak 2—2 nyomot kell d. e. és d. u. egymásután kidolgoztatni.

Újonnan hozzájön a hét kezdetén:

Szabadon követés lábánál.

Leülés.

Tárgyak megőrzése (mindennap egyszer, de soha oly hosszan, hogy a kutya elbágyadjon).

Élelem megtagadása az oktató kezéből.

Újonnan hozzájön a hét közepén:

Előrefutás a szabadon követésből lábánál. Ez a gyakorlat a hozzámjövétel gyakorlását is képezi, midőn az oktató, ha a kutya előrefutott, egynéhány a hozzámjövételt eszközölő érzéki benyomást használ, p. o.: Az elszaladás vagy földrevetés a «hi-ir» vagy fityüülés egyidejű hangoztatása mellett. (Lásd XII. szakasz 112. lap, utolsó bekezdés, továbbá IX. szakasz.)

A beosztás maradjon mint az első héten, tehát:

d. e. Lefekvés hozzámjövésével egybekötve.

Tárgyak megőrzése.

Előhozás.

Szabadon követés.

Szabadon követés és előfutás és behatás a hozzámjövételre.

Hangadás.

Pórázonvezetés.

Leülés.

Ugrás.

Keresés.

Élelem megtagadása az oktató kezéből.

d. u. Ugyanaz és munka az emberen, de nem tárgyak megőrzése.

3. hét. A kényszer jobban és jobban fokoztatik, de semmi esetre sem terjesztjük ki az előhozásra. A pórázon vezetésnél golyónyákörvet, a lefekvésnél

pálcaütést lehet alkalmazni. (Kutyát emellett röviden tartott pórázon!) A «gonosztevő» kísérésénél minden kísérletet harapásra, minden ugatást egy erőteljes ütéssel vagy erős rándítással a póráz segítségével intézzük el. Az oly kutyákat, melyek a lövéstől még félnek, egy nem védőtönynyel ellátott segéd által riasztatjuk úgy, hogy a segéd állandó visszafutás mellett lövöldöz. Az oktató bátorítja a pórázon levő kutyát. A többi kutyákat már a harmadik napon ingereljük a puffogtatással. A keresésnél a nyomok már csak minden 20 lépésre kapartatnak, ívekben és derékszögekben mennek, most már az erdőből ki is réteken keresztül, szántóföldeken és tarlókon mintegy 600 m-ig. Az ugrófal 150 m-es marad.

Újan jön hozzá:

Élelem meglagadása idegen kézről (megkötve).

Elvesztett tárgy keresése. ha a kutya a megszokott kis fát már előhozza. A gyakorlatot egészen rövid kapart nyommal kezdjük, az erdőben és kiterjesztjük épen úgy, mint a keresésnél. A nyomot csak akkor nem kaparjuk többé, ha a kutya a nyomot már megtartja, soha sem esik kutatásba.

Beosztás marad mint a 2. héten. Az élelem meglagadása idegen kézből azonban ezután a tárgyak megőrzésével összekötve mint egy gyakorlat vétetik elő és pedig naponta egyszer. Mihelyt az elvesztett tárgy keresése is hozzájön, a keresés d. e. vagy d. u. esedik, aszerint, a mint az elvesztett keresését előveszszük.

4. hét. A kényszer most már a hozzájövételre is kiterjeszhető, de a kutya képzelmi tehetségeinek figyelembevétele mellett. Tehát a fenyegetőleg kiejtett «hi-ír!» vagy a láncz eldobására (mely csak most jön használathá) *mindig* a kedvhangnak kell követ-

kezni, mihelyt látjuk, hogy a kutya kísérletet tesz jönni.

Az *ugróállvány* a hét folyamán mintegy 180 m-ig emeltetik.

Tárgyak megőrzése az ezzel összekötött élelem meglagadásával (mindkettőt megkötve) a nem egészen heves kutyák kivételével most minden 2. nap gyakoroltatik.

Ugyanaz történik a *munkával az emberen.*

A keresésnél a nyomok már csak útkeresztezéseknél kapartatnak és mintegy 700 m-re hosszabbítatnak. Most nem kell többé két nyomot egymás után kidolgoztatni!

Újan hozzájön:

Előhozni az ugrófalon át is. (050 m-rel kezdeni és csak lassan fokozni és kis hozófát használni.)

Megállítása oly személyeknek (segédek), kik nincsenek a védőtözetben (hetenként 2-3-szor). Ha a kutya nem támad, a bottal felfegyverkezett segéd ingerli.

Beosztás mint a 3. héten.

5. hét. A hol kényszer szükséges, az a *hozás*-ra is kiterjesztetik, talán még a 6. héten is.

Egy 15—2 kgr-os hozófa előhozása.

Ugróállvány 180 m marad.

Keresésnél a nyomok már részben félórányi idők lehetnek. Ezeket mintegy 300 m-rel kell kezdeni és lassanként hosszabbítani. Új nyomokat előnyös terepen mintegy 1000 m-ig meghosszabbítani.

Az *elvesztett keresése* most már réteken és szántóföldeken vétetik elő. Nyom eleinte csak rövid.

Az *emberen való munká*-nál a «gonosztevőnél» most már forgópisztoly van és vaktölténnyel lő; előbb a támadásnál a vezetőre, mert a kutya az előbbi közeleiben jobban ragad meg.

Beosztás mint a 4. héten.

6. hét. Egy 2'5 kgr. nehéz hozófa előhozása, vas előhozása.

A keresésnél a friss nyomot egész 1200 m-ig meghosszabbítani.

1. ábra.

Elveszell keresésénél a nyomra tett tárgyakat cserélni.

Beosztás mint az 5. héten.

7. hét. Ugróállványt 2'00 m-ig emelni.

Keresésnél a friss nyomokat mintegy 1600 m-ig meghosszabbítani.

Újonnán hozzájön:

Elveszettet kutatni.

Felkutatás.

Mindkét gyakorlatot azonban nem kell elővenni, ha a kutya még nem dolgozik egész biztosan a nyomon. Különös elővigyázatot kell fordítani arra, hogy a kutya a *nyomon való keresés* és a *kutalás* között különbséget tudjon tenni. (Lásd az illető szakaszokat).

Beosztás mint a 6. héten.

8. hét. Keresésnél a friss nyomokat egész 2000 méterig meghosszabbítani.

Beosztás mint a 7. héten.

Ha a kutyát úgy idomítjuk, hogy mindig csak a jobb kart ragadja meg, elegendő védöltözet helyett csak védkaröltőt használni.

V.

VALAMELY CSELEKVÉS FOLYTATÁSÁRA VAGY ABBANHAGYÁSÁRA VALÓ BEHATÁS HANGJELEK ÁLTAL.

Élvezetérzés hangja: «to-ibrá» (nagyon hizelgően és hosszan kiejtve) («így jó!»).

Kínérzési hang: «fuj» (mélyen, röviden és fenyegetően kiejtve).*

Az élvezetérzés és kínérzés tehát a két sark, melyek közé a kutya cselekvései beágyazva vannak, kantárszarak és czombok, melyekkel az állatnak értésére adjuk, vajjon egy cselekvés az ő előnyét vagy hátrányát hozza-e magával. És jóakarólag engedelmeskedik, mert nem tehet egyebet, mint a mi kedvére van. A III. szakaszban láttuk, hogy halló- és látó-érzéki jeleknek csak egy közvetítő szerep jut, mivel csak az érzéki benyomások kölcsönöznek a hangoknak és mozdulatoknak képzeleti tartalmat, tehát jelentőséget. Az oktatásnál a legnagyobb fontossággal bír, hogy a kutyanak *határozott hangok által* az emberileg kifejezve tudomása legyen: büntetésről és jutalomról; a kutya értelmezése szerint mondva: oly cselekményekről, melyeket kedv- és kedvtelenséggel

* A német «So ist es brav!» és «Pfuj» hangszerű összehasonlása, mely hangok egyszerűségüknél fogva jobban hatnak és a magyar oktató által is elfogadhatók.

jelölünk meg. Ily módon lehetne az állatra, anélkül, hogy az ütést vagy csirógatást kellene elővennünk, mindig ugyanazon módon hatni. Ez minden körülmények között hasznunkra lenne, hol a hangjelzés, a mely élvezet- vagy kínérzést idéz elő, elég hatást gyakorolt a kutyára, továbbá akkor, ha a kutya távol gazdájától dolgozva, ütéssel vagy csirógatással el nem érhető.

Épen úgy tehát, mint valamely érzéki benyomással (egy gyakorlattal) egy hangjelet hozunk összeköttetésbe, mely a kutyanál az idomítás folyamán a cselekvés rúgójává lesz, épen úgy fogunk egy egészen határozott hanggal *élvezetérzést*, egy másik hanggal *kínérzést* egybekötni, úgy hogy mihelyt ez a kutya emlékezetéhez tapadt, benne maguk a hangok kedvet vagy kedvtelenséget ébresztenek. Ezt az által érhetjük el, hogy megdönthetetlen szabálynak tekintjük, hogy minden úgynevezett «jutalom» pillanatában, vagy minden úgynevezett «büntetés» pillanatában egy bizonyos meghatározott hangot hallassunk. Ez által a kutyanál az első hanggal mindig a vele összekötött élvezetérzést, a második hanggal pedig a vele összekötött kínérzést fogjuk előidézni.

Ezen két hangot, melyek az idomításnál rendkívül fontos szerepet játszanak, jövőben mint *élvezetérzési* és *kínérzési hangot* fogjuk jelölni. A hangok hatása a kutyára természetesen valamivel gyengébb, mint a «büntetés» vagy «jutalom» maga, mindazonáltal tökéletesen elegendő és a kívánt eredményt sok esetben elérhetjük velök, különösen akkor, ha soha sem mulasztjuk el minden «büntetést» vagy «jutalmat» — a mennyire azok alkalmazandók — az illető hangjelzésekkel kíséрни. Különben a kutyanál lassanként üres hanggá válnak. A két hang állandó alkalmazása egész rendkívülien megkönnyebbíti a kutyanak

értelmességét arra, hogy mi van élvezettel vagy kínérzssel összekötve, más szavakkal, mit tegyen vagy mulasszon, hogy jó dolga legyen.

Meneküljünk egészen az emberi gondolkozástól és előítélettől, építsük az idomítást a kutya önzésére és alkalmazzuk minden cselekvésnél, a melyet a kutyának mellőzni kell, a «fuj» hangot s mindazoknál, melyeket tennie vagy folytatnia kell, «to-ibra!»-t. Ha tehát azt akarjuk, hogy a kutya ne ugasson, nem ezt mondjuk «Still!» (csend), ha az álló embert elbocsátani kell nem ezt: «Ausz!» (el); továbbá különben mellőzendő vagy folytatandó cselekvéseknél ne használjunk ki tudja milyen szavakat, hanem azon célra mindig és állandóan azon két hangot, melyek, mint élvezet és kínérzés-gerjesztők, a cselekvés mellőzésére vagy folytatására hatnak. Hogy mily módon kell befolyjni, ha a kínérzés hangja nem elegendő, arról az egyes gyakorlatoknál lesz szó. Ellentétül a kínérzés hangjához «fuj», mely röviden, élesen és merev hangon ejtendő ki, áll az élvezetérzés hangja «to-ibra», melyet mindig nyújtva, hízelegve és magas hangon mondunk. Nagyon meg tudja különböztetni, hogy vajjon veszekedő házastársak vagy enyelgő mátkapár hangján beszélünk-e vele, mert nemcsak az emberi életben van ez a két beszélő modor a «megfelelő» cselekvésekkel összekötve.

Azonban a kutya képzelőtehetségében rejlik, hogy a kínérzssel rendesen villámszerűleg és röviden találjuk, hogy egy meghatározott cselekvéssel vonatkozásba tudja hozni. Másképen kell azonban az élvezetérzések gerjesztésénél viselkednünk. Mert szándékosan akarjuk, hogy a kutya kedvet vigyen át a mi személyünkre, hogy hajlamot és bizalmat kapjon az oktató iránt. Azután azonban a kutya a rövid kínérzés a hosszú élvezetérzés ellentéte által minden ösz-

tönével állandóan az utóbbihoz, tehát az élvezetérzést követő cselekvéshez is vonzassék. Épen az ellentét az, mely a kutyával jól megérteti, hogy hol leli előnyét. Az élvezet- és kínérzés hangjának használata és csoportosítása minden gyakorlat lélektanához alkalmazandó és ennek megfelelően mindig külön fogjuk megbeszélni.